

zvezdu. Ovo je primer u kojoj meri je jedna naučna studija polarizovala frontove. Polarizacija se ne može svesti na suprotnost levice i desnice, već je složena i izukršтана: revizionisti protiv cionista, nacionalisti protiv anacionalnih, konzervativci protiv socijaliberala itd. Nemački naučnici nisu izbegavali da u javnoj polemici prihvate rizik političke kvalifikacije, a ideološko-kritički pristup katkad je nadmašio teorijsku polemiku unutar Goldhagen debate. U svakom slučaju, obe strane su neodvojive i bilo bi iluzorno očekivati čistu idejno neopredeljenu debatu oko pitanja koje duboko zadire u nemačku istoriju i savremenu politiku. Poznati kanadski revizionist Ernst Cundel (Zundel) pozdravio je Finkelštajna i Birnovu kao "intelektualno hrabre naučnike", a u Nemačkoj su Momzen, Herbert i neki levičari podržali Finkelštajna. Tako je debata oko Finkelštajna otkrila podvojenost i unutar jevrejskog odnosa prema "holokaustu". Kada je Viperman ustao u odbranu Goldhagena situacija je postala još zamršenija. (Wippermann 1998 b) Dok je Kincel ocenio Finkelštajna kao advokata Palestinaca. Momzen ga je svrstao u "najznačajnije kritičare cionizma", a, sumirajući složenu debatu, Viperman je zaključio da je kritika Goldhagena postala opscena.

3. 6. Goldhagen i levice.

Nemoguće je u celini, a i nepotrebno, tragati za motivima svih učesnika u zamršenoj debati oko Goldhagena. Pokazana je njena složenost, haotičnost i nepreglednost koja je dobrim delom rezultat nestanka bipolarne ideološke podele u svetu krajem 20. veka. Kod teorija o fašizmu sve do nestanka hladnog rata bilo je više reda. Teorije o fašizmu iz 1990-ih godina dobar su pokazatelj idejnopoličkog kolebanja, revizionizma, pregrupisanja, ali i pojave novih ideološko-teorijskih isključivosti. Sve do nestanka hladnog rata antikomunizam je unosio red u građansku misao o društvu, a sa nestankom socijalističkih evropskih režima minulu homogenizaciju oko kritike totalitarizma zamenilo je idejnopoličko rasulo i pojačana teorijska eklektika i nedoslednost. Pored dnevne štampe, u hamburškim nedeljnicima Die Zeit i Der Spiegel i berlinskim nedeljnicima Jungle World, Bahamas i časopisima Kalaschnikow Archiv i Glasnost tekle su polemike oko Goldhagena i antisemitizma u savremenoj Nemačkoj, a naročito bivšem DDR-u. Rasprave su obelodanile teorijsku šarolikost različitih frakcija savremene levice u SR Nemačkoj. Najopštije govoreći pošto je Goldhagen ignorisao marksistička objašnjenja antisemitizma levice ga u teorijskom pogledu nije mogla prihvatiti, ali ga je podržala u idejnopoličkoj debati. U debatama oko Goldhagena izdiferencirala su se u polemikama dva stanovišta: prvo marksističko tumačenje antisemitizma koje ističe njegov instrumentalni karakter i društvenoekonomske izvore, a ne poima ga kao samosvrhu, i druga u osnovi historicistička teza da je holokaust rezultat naročitog nemačkog razvoja, kako tvrdi i Goldhagen.

Goldhagenove teze bile su provokacija za levicu da zauzme jasniji stav oko novih rasprava o fašizmu, jer je njujorški sociolog razdvojio istoriju nemačkog mentaliteta od osobnosti kapitalizma unutar kog se razvio, dok univerzalizam kritičke teorije ne daje za pravo tezi o jedinstvenosti nacističkih zločina niti posebnom nemačkom putu razvoja. Kritička teorija je istoriji mentaliteta suprotstavila dijalektiku prosvetiteljstva u kojoj tehnička racionalnost i društveno porobljavanje nisu nespojivi. Antisemitizam je racionalno sredstvo vlasti, a ne rezultat mržnje. Adorno, Horkhajmer i Lukač su tvrdili da totalitarni antisemitizam nije nemačka nacionalna osobenost nego rezultat razvoja kapitalizma u Nemačkoj. Međutim, ni levičarska kritika Goldhagena nije bila jedinstvena. S jedne strane su pisci, koji se u užem smislu ne mogu tretirati kao nastavljači kritičke teorije (Pecold, Rot, Kinl, Kraus, Nort i drugi),